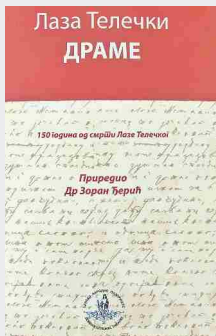

ПРЕДЛОГ ЗА ЧИТАЊЕ

Драме

Лаза Телечки
(Српско народно позориште)

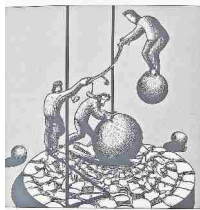
У поводу 150 година од смрти Лазе Телечког, театролог др Зоран Ђерић приредио је драме овог великана Српског народног позоришта. Нажалост, први његов оригинални драмски текст, „Вешта слушкиња“, шаллива игра у три чина, која је премијерно на сцени најстаријег професионалног театра у Срба изведена 2. фебруара 1863, није сачувана ни у једној верзији. А била је то, како се да закључити из записа ондашње штампе, „једноставна и ведра молијеровска комедија пријатног заплета“. За разлику од „Веште слушкиње“, историјски драмат у пет чинова „Никола Алтомановић“, који је Телечки написао 1864, сачуван је у Рукописном одељењу

Матице српске. Овај комад о моћном ужичко-херцеговачко-захумском кнезу, супарнику кнеза Лазара, није, међутим, никада изведен, за разлику од друге сачуване драме „Последња деспотица смедеревска“, коју ће сам телечки режирати у СНП-у 1867, игравши при томе и једну од главних улога, уз још две легенде театра: Милку Гргуруву и Димитрија Ружића.

Пробисвети у библиотеци
зборник радова
(КЦВ „Милош Црњански“)

Из издавачке радионице Културног центра Војводине „Милош Црњански“ изашао је зборник радова са научног скупа посвећеног феномену Младе српске прозе. Повод је четири деценије од појаве аутора који су на српску књижевну сцену ступили средином осамдесетих година прошлог века и у књижевну критици били препознати као младопрозаисти, а затим махом као представници српског постмодернизма. Зборник, замишљен као „вишегенерацијски дијалог“, објединио је гласове како универзитетских професора и еминентних научних истраживача из земље и иностранства, тако и млађих књижевних критичара и студената докторских студија. Публикацију су уредили Снежана Савкић и Милош Јоцић

ПРОБИСВЕТИ
У БИБЛИОТЕЦИ
Млада српска проза у историји
српске књижевности

Сањин

Михаил Арцибашев
(Градска библиотека Новог Сада)

У преводу Марине Тодић објављен је под окриљем Градске библиотеке Новог Сада роман „Сањин“, култно дело руског писца Михаила Петровича Арцибашева (1878 – 1927), које му је донело „скандалозну славу“, будући да је због експлицитних описа оптуживан за

порнографију. Позно-империјална декаденција Сањина, јунака и романа у целини, чини га с једне стране последњим великим потомком руских реалиста тзв. нихилистичке оријентације, а с друге – истинским савремеником књижевника свог времена, који описују хедонистички интелектуализам епохе. Јер, централна личност Владимир Сањин инсистира на томе да је жеља све: кад у човеку умру жеље, умире и његов живот, а кад убије жеље, убија себе! „Особа не представља никакву вредност са становишта с којих су је вредновали религија, морал, филозофија и социологија. За њега су безвредни људи који не знају да уживају – и пружају задовољство другима“.

ИЗ ПИШЧЕВЕ БЕЛЕЖНИЦЕ

Зашто треба читати
и волети класике

Миљисав Савић

Упознао сам многе писце који сматрају да књижевност потиче од њих. Ја па ја, нико и пре и после мене. За такве писце класика је музејска књижевност. Мртва, нафталинска ствар. Књиге које на полицама скупљају прашина. И између чијих страница муве цркавају од досаде.

Као универзитетски професор доживео сам да су студенти дрско излазили на испит а да нису прочитали нека капитална дела светске и наше књижевности. Била су им преобимна и у тематском и језичком погледу незанимљива. Чиста гњаважа.

Студентима сам уписивао у индекс петицу као врата. Писцима бих и већу, као кућа, да сам могао.

Јер од класика се може много шта научити. И чак добити одговор на есенцијална питања овог и сваког времена.

Почнимо од Доситеја. Његова аутобиографија задавала је муке мојим студентима. Једва да би прочитали уводне странице. Данашњи писци аутофикције могли би од Доситеја да науче да живот, ма како био занимљив и драматичан, није оно што чини вредним ову врсту прозе већ како је тај живот описан. Литература је форма, дечки моји. Литература је мајсторија. Није Доситеј постао славан по свом животу већ по томе што га је мајсторски описао. Од српског Волтера могли би докучити да при-

поведати значи и размишљати. И да узимати од великана није срамота. Литерарна позјамница је легитимно стваралачко средство. Писци су најсимпатичнији и најпоштенији лопови.

Романи Милована Видаковића нису у лектури, али би писци гомансе novel требало да их обавезно прочитају. Да виде како Видаковић вешто запетљава и отпетљава по неколико паралелних прича, љубавних, авантуристичких, историјских, са партијама хумора, еротике и моралних поука. Видаковић је први наш хитписац. Писао је за младе, стари га нису занимали.

Вук, Доситејев ученик, већ је друга прича. Данас се Вук свео на ваљарски циркус. А његова проза, пр свега „Особита грађа“, непревазиђен је пример критичког промишљања деспотске владавине. Сва ангажована проза свог оца има у Вуку. Није без разлога кнез Милош гледао да му дође главе.

Епика је камен-темељац наше класике. Данас маргинализована. Као гусларска, у пежоративном значењу. Моји амерички студенти били су одушевљени песмом „Бановић Страхина“. Витез из Бањске, који опрашта неверство жени, су пер је модеран дасо. Болује од меланхолије и усамљености, болести нашег времена.

КРИТИКА НЕДЕЉОМ

Ослобађање света

„Тобоган“, Саша Радојчић (Културни центар Новог Сада, 2023)

Пише: Слађана Илић

У временски интервал – од тренутка када још „ништа није расло из тишине света“ преко оног када се „дивни дечаци“ играју лоптом „великом као будућност“ и спуштају се низ тобоган, затим оног када тресну на земљу „хладну и тврду као истина“, до оног у којем опет преовладава тишина која је сада песма, господарица, љубавница, она која не прашта непосвећеност ствараоца, смештено је све што чини једну егзистенцију: мале и велике невоље, жељене и нерезализоване револуције, раскорак између онога чему смо стремили и што смо остварили, увек потребне варке...

Ако набројано чини егзистенцију, шта онда чини песму и где је у свему томе стваралац? До тог одговора долазимо читајући нову збирку Саше Радојчића, као и његово *Вјерују* којим, логично, затвара ову изузетну књигу.

Дакле, „говорећи о ономе што јесте, кажемо понешто о ономе чега нема, није га било и никада га и нигде неће бити“. То је свет песме. Он може личити на оно што видимо, али је ипак самосвојан. Његово стварање подразумева враћање у детињство, полазак са тог места тамо где нас, како са увећањем искуства сазнајемо, све мање има, тамо где све мање имамо изгледа да победимо мале и велике невоље, меланхолију, болести, а где се све више упознајемо са законитостима и „навикама“ које су нам некада деловале необјашњиво, на пример страчево свакодневно

грабуљање лишћа (Пасторала) или пак с вештинама које нам делују апсурдно, на пример, прављење мртвачких ковчега (По мери).

Да ли проток времена бивање претвара у гротеску – и појавно и есенцијално – да ли обесмишљава уметничку креацију? Све су то сложена питања које покреће Радојчићев *Тобоган*. Уколико бисмо размислили о самом наслову књиге, одговор на та питања сигурно би био позитиван. Ипак, такав одговор био би површан, брзоплет. Зато што сам наслов заводи, поиграва се смислом песама, као што се и оне поигравају њиме. Поиграва се наслов и читаочевим могућностима...

У том поигравању, као и у самом стварању, песник настоји да ослободи свет. То је, извесно, велика, ризична и веома захтевна мисија. Она се, унеколико, може учинити и парадоксалном – зато што онај који на тај начин ослобађа свет нужно пада у ропство.

Његово стварање бива уметност – истинска и велика – само уколико јој се он сасвим преда ризикујући да све друге запостави јер, како каже у антологијској песми, која га је сасвим узела:

ближњи које занемарујем / о песми бригнући / можда ће ми опростити // песма неће ако је занемарим / издаће ме без кајања // и ту је круг затворен (Љубавник песме).

Тај круг заправо је обруч – за ствараоца – вољена букагија, савршенство, срце. То нам говори и место Љубавника песме у самој збирци. Та песма пулсира попут срца. Из њеног центра, и истине, одјекује све друго у овој књизи, као и оно што би тек требало да настане јер: „песма је чудо / чује се неизговорена“ (Из крила песника). ■

ПРИЧА О КЊИГАМА

Пикник на који писац доноси речи

Пише: Ђорђе Писарев

Поједине савремене теорије тврде да једино поуздано тумачење текста јесте погрешно тумачење, да један текст потврђује једино низ реакција које он изазива и да је текст само пикник на који аутор доноси речи, а читаоци доносе смисао, извештава нас Умберто Еко. Џефри Хартман у тексту "Писмо као дух", објављеном у сјајном зборнику "Стратегија читања" који објављен пре пар година (приредила Мирјана Стошић), тврди да је императив модерне књижевности да се језик учини отуђеним или новим. Како каже, и чувени филозоф и теоретичар Жак Дериде допшта игру значења: показујући како су речи као делови концептуалног система историјски биле комплексне, он "деконструише" милитантне, лажне или "упадљиве" супротности које речи покрећу. Применивши егзегетски уместо трансформисаног метода, његов дубоко аналитички ум уписује се у примљене и обрађене текстове, стварајући *нове слојеве значења*. И амерички историчар културе Роберт Дартон слично је мишљења; он сматра да документи, текстови и писање могу да забележе и да извештају о нечијем читалачком искуству, али да не могу да понуде директан приступ унутрашњој димензији, већ само спољашњим манифестацијама, тачније, *још једном тексту који ће други читалац морати да интерпретира*.

Да бар на тренутак напустимо строге захтеве (и спекулације) о уметничком тексту неких од научних тј. теоријских промишљања о стратегији читања, да напустимо (опасне? досадне?) воде теорије књижевности и стриктну област коју граниче аутор, књига и читалац – а понеки социолог књижевности би овде као нужну категорију убацио и издавача – и да се, из позиције *наивног читаоца* запитамо: морамо ли ми баш увек да пратимо линеарно, по реду, текст који нам је понудио писац, или је можда занимљивије и веће естетско (читалачко) задовољство до кога стижемо читајући књигу оним редоследом која се нама учини као могућ и исправан?

Често спомињани Милорад Павић пружио је и буквално ту могућност радозналом читаоцу којем постаје изазов да и сам учествује у стварању "нове", односно

другачије приче од оне која је понуђена у првом плану. Десило се то у чувеном "Хазарском речнику" који напросто мами да се испробају другачије опције и токови приче који се разликују од примарног кода, али, будимо реални, зар није и форма стандардних лексикона и речника идеална да се од информативног текста ствара "прича" у глави маштовитог и креативног читаоца? Треба само одабрати праву, богату одредницу и онда пратити ток информације са свим инпутима који нас упућују у жељена (са)знања. Ето могуће, пожељно и новог наративног тока који, захваљујући изборима корисника постаје јединствен, уникатан, па и забаван. Када су у питању прозне творевине, запамћени су покушаји аутора да збуне читаоце текстом који је штампан у различитим бојама, али и покушаји аутора да наметну својим потенцијалним читаоцима специфично упуство за читање, попут Лоренса Стерна у "Тристраму Шендију" или Џојса у "Финегановом бдењу", што код нервозних читалаца може да изазове супротан ефекат па они и сами измишљају редослед читања. Писци су стварали и интерактивне повести у којима можете да бирате пут којим се мења сама прича, што су најчешће чинили творци књижица за децу и омладину – оно: уколико желите да јунак уђе у пећину, наставите читање, ако не желите пређите на страну... – а и самим читаоцима је тај пут отворен увек и доступан је већ тиме што поседују примерак књиге у којој се смењују поглавља са различитим јунацима и судбинама. Ко је рекао да у Толстојевој "Ани Карењини" уопште морате да читате причу о Ани, има тамо и позитивнији, пријатнији ток. Ко је рекао да морате читати Мартину и "Игру престола" по реду? Одаберите јунака који вас интересује и испратите поглавља која се њега тичу, у континуираном низу. Уколико сте доследни поштовалац ауторове опције, а желите ипак мало више од игре, "Жена француског поручника" је роман у којем можете, што би се рекло, и легално да изаберете крај.

Ех, рекао би неку мрзоволјни читалац, па то је само књижевност. Било би боље када би се и у животу могле бирати само оне епизоде које нас чине задовољним, срећним и веселим, а оне епизоде са невољама, тугом и недајбоже тешким несрећама, само прескочимо.

Било би то царски! ■

ХОМО ПОЕТИКУС

У срцу бескраја

Вања Ковачевић

Милошу Црњанском

Кроз магловити круг
Пустош се обавила ко сан

У њој зором тихо
Оседлани коњ иде сам
Нема господара
Не треба му нико

Звезда ћути у кулу
Мршти се пролазећем пуку
Који кроз крваво блато
Корача у непознато

Љубавница на прозору стоји
Посматра капљице кише
И судбину себи кроји
Док ножем по стомаку пише

Грехови теку образима њеним
- Уби се занавек, жива не остани
И гаси се поглед у очима сненим
Због изгубљене љубави у Тоскани

Дневник нечијег живота исписан до пола
Чека долазак бољих дана
Поред њега с друге стране стола
Неотворена писма из Париза
одавно послана

На Итаци кажу биће сутра сунчан дан
Неким чудним угођајем наткривен
Док ће бели град остати тужан
И у тузи мучној ламентом покривен

Из рукописа

О ДУШЕВНОЈ УЗАЈМИЦИ МЕЂУ ДВОЈИЦОМ ВЕЛИКАНА НАШЕ КЊИЖЕВНОСТИ И КУЛТУРЕ

Са Вуком је Бранко добио крила

Бошко Сувајић

Да ли је Бранко вечита младост српске поезије или њен вечни непробит? У којој мери његова поезија и данас пропитује изражајне могућности српског језика? Какав је био однос Вука и Бранка, и шта је он донео једноме, а шта друге великану наше књижевности и културе? Ево шта нам о природи односа Вука и Бранка данас, на 200. годишњицу рођења Бранка Радичевића, казују „Сећања на Бранка“ Мине Карадић, умне и племените Вукове кћери, „Србије Хомериде“ (Виктор Григорович), коју је „бујнокоси“ песник Бранко, „изгледа, погајно волео“ (Г. Добрашчиновић), и којој је, у *Споменар*, записао своју чувену песму „Певам дању, певам ноћу“ (1847):

„Сјећам ли се Бранка? А заборавља ли се лако који лијеп спомен? Сјећам га се често, кад с тугом, кад с весељем. Рекла бих да га и сада гледам очима. Та бјеше нам сваки дан у кући, као син и као брат. А је ли чудо? – зна се да је Вук радо прикупљао око себе наше млађе даровите људе, а бистру око Вукову не оте се необични дух и богато срце Бранково. Стога Вук Бранка завоље као рођена, те му бјеше брижан отац, искрен пријатељ и савјестан учитељ. Колико је то врједило Бранкову душу, и како је то Бранко примао, разбирајам тек сада. [...]

Толико се довијам сада душевној узјамници међу Вуком и Бранком, а што бјеше више, знаће најбоље протумачити друг Бранков, наш врједни Ђуро Даничић. Та они се не дјелише ни часа, а уз Вука бјеху као два сина његова. Оствљам, дакле, њему тај важан дио Бранкова живота, а ја ћу вјерно забиљежити оно што ми оста у сјећању као лична особина Бранкова...“ (Ђуро Гавела, *Књига о Бранку, Успомене и огледи*, Београд, 1953, стр. 13–14)

А о природи односа Мине и Бранка говори нам и Минин *Споменар* који је приредио Голуб Добрашчиновић (1974), и коју је Минина имењакиња, проф. др Мина Ђурић оценила, посве песнички, као једну од „најелоквентнијих тихих књига свога и многих других времена“ (2018).

Како истиче највећи српски лингвиста 20. века, Александар Белић, Вук је реформу српског језика остварио и захваљујући „својим младим, али снажним помоћницима Даничићем, Бранком Радичевићем и другима, који су – тако рећи – под Вуковим окриљем одрасли“ (Вук и Даничић: *чланци и огледи*, 1947).

Чувено је јубиларно издање Бранкових песама из 1924. године, са уводном студијом Павла Поповића, који је указао на основне

историјске вредности Бранкове појаве: „да је започео нову епоху српске поезије, помогао да Вукове идеје добију књижевни замах, поставио писано пјесништво на темеље народних образаца“ (в. Д. Иванић, „Пјесничко дјело Бранка Радичевића“, 2011).

У новембарском броју часописа „Књижевност“ за 1953. годину објављен је чувени есеј Милана Кашанина „Између орла и вука“. Написан поводом стогодишњице смрти Бранка Радичевића, есеј је изазвао праву буру негодовања у књижевној јавности. Особито због разматрања односа између Вука и Бранка (в. Зорица Хаџић, „Између орла и вука – Кашанин о Бранку Радичевићу“, 2017). Теза Милана Кашанина о погубном утицају јуначке народне поезије на поезију тананог лирика Бранка Радичевића дуго је тумачена као прави књижевни „атентат на Вука“ (Ђуро Гавела).

С друге стране, у есеју „Један век Бранкове лирике“, чији је један део штампан у „НИН-у“ за 1953. годину под насловом „Угаони камен“, Борислав Михајловић Михиз је изнео оцену да, „како год буде посматрана историја нашега песничства, увек ће се у њеном темељу указати Бранков угаони камен“ (в. Н. Грујић, *Даница Вукове задужбине* за 2024).

У српској лингвистици више пута је истичана Даничићева констатација у листу *Полунавка* за 1847. годину – „да до данас још

није ниједан учени Србин овако пјевао као овај Радичевић“, те да је његов песнички језик „као суза – чист“. Она је потврђена анализама Јована Живановића (1883) и нарочито Светислава Вуловића (1890: в. Ненад Ивановић, *Даница* за 2023). На материјалу Бранкових песама Живановић и Вуловић су показали да је Радичевић свој песнички језик формирао у духу лексикографије Вуковог правца, што се доводи у везу са његовим лексикографским ангажманом у раду на другом издању *Српског рјечника*. О односу Бранка и народне поезије изврсно је писала проф. Марија Клеут („Бранко Радичевић и народна књижевност“, 1973).

Шта је Бранко Радичевић добио приступањем Вуковом културном кругу у Бечу?

„Са Вуком и народним песмама он је добио крила: научио је песнички језик народне поезије; остварио амалгам европске поезије са песничком експресијом свога матерњег језика, и постао први велики лирски песник народног правца. Више од тога и боље од тога није му требало, а са тиме је постао култни песник српске романтичарске поезије. 'Е па, долте, а куда ћу више!' – како би сам Бранко рекао.“ (Драгиша Живковић, 1997)

„Бесмртни карловачки ђак“ (Младен Лесковац) и данас живи, млад и расцветан, у новим вредносним и поетичким сагледавањима (в. Ненад Николић, *Бранко, романтичарски песник*, Београд: СКЗ, 2022). ■

НОВИ АЛБУМ ВОЈВОЂАНСКОГ БЛУЗ БЕНДА

Поново у седлу, четврти пут

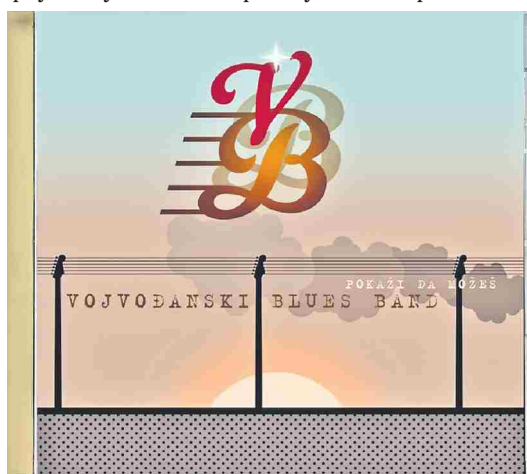
Пише: Златомир Гајић

Дуговечна институција новосадске и регионалне рок сцене, Војвођански блуз бенд (ВББ), поново је активна и концертно и дискографски, на велику радост локалних љубитеља доброг звука и занимљиве урбане поезије. Нова реинкарнација легендарног састава доживела је ретку почаст - да се за њихов рад заинтересује најеминентнији екс Ју издавач "Кроација рекордс", па је славна загребачка кућа управо објавила њихов нови албум *Покажи да можеш*.

Сага о ВББ дуга је скоро колико и историја рокенрола на овим просторима, са почетком у револуционарној 1968. години, када се у Новом Саду окупала група ентузијаста одлучна да засвира мало прогресивног звука са "трूलом" Запада. Ствар је попримила озбиљније размере тек када је улогу фронтмена преузео чувени авангардни уметник Бранко Андрић Андрић, да би облик под којим је познат и данас био исцртан доласком новог певача, Драгана Јуришића. Као водећи аутор и аутентичан шоумен препознатљивих манира и харизме, он је водио бенд кроз бројне успоне и падове, персоналне промене, експерименте и скроман дискографски опус од свега три албума. Половина ЛП плоче (подељене са кантаутором Радидом Петровићем), једна касета и ЦД издања, ипак су изнедрили прегршт хитова који су обележили одрастања неколико предратних генерација на новосадском асфалту. "Шећеру мој", "Ја имам блуз", "На облаку пловим драга", "Дан је пуст", "Иде воз" и други бисери су последњих десетак година живели само у сећањима, јер је Јуришићев одлазак у вечна локвиста значајно и трајно прекинуо блуз забаву у граду и шире. Неретка јављања тих песама у радио-етру одржавала су пламен сећања, да би се пре неколико година сасвим разгорео, обновом приче у новој поставци.

Кључну улогу у реанимацији ВББ преузео је времешни лимански блузер оригиналне свирачке технике Атила Шоти, гитариста састава из периода када су углавном настајали њихови каснији успеси. Окупивши екипу врских локалних музичара (клавијатуриста Дејан Старчевић и бас гитариста Никола Костић Ли Мен), Шоти је обновио стари репертоар у свежим и шармантним аранжманским искорацима, којима познати стихови поново плове прилагођени афинитетима слушалаца у 21. веку. Након неколико успешних свирки у граду и околини, приступило се и припреми новог материјала, уз креативан допринос текстописца Бранислава Башића Пекара и новог фронтмена Милана Бугарина.

Четврти албум *Покажи да можеш* представља ВББ поново у седлу, овеженог звучног манира, са кристалном оштрином стратокастера и топлим теписима хемонда у првом плану чврсте ритам и блуз матрице. Нови стихови о непристајању на урбано пропадање и другим класичним темама рок поезије, упарени са неколико старих бисера у новом паковању, изазивају уобичајене контроверзе и наилазати на могућа оспоравања све док, ношећи таласом несумњивих бројних наступа бенда у скорој будућности, и они не заживе међу поклонцима и добију заслужено место у историји. ■

ДЕВЕТА УМЕТНОСТ: „ТУЧЕ” И „КАКО САМ ПОСТАО ОТАЦ” ВУКА ПАЛИБРКА (УДРУЖЕЊЕ „ДРВАРСКА 12”, ВРШАЦ, 2024)

Искривљена огледала невеселе стварности

Пише: Илија Бакић

Да дух алтернативног, ауторског-андерграунд стрипа и даље опстаје на овим просторима већ две године потврђује и рад Удружења за промоцију алтернативне културе „Дрварска 12” из Вршца односно његови оснивачи и покретачи Злата Војнић Кортмиш и Данило Милошевић. Поред организовања сваковрсних догађања (стрип сусрета, промоција) „Дрварска 12” има и издавачку делатност у оквиру које се појавило чак двадесетак наслова са родовима домаћих аутора. Сва издања су у формату фанзина који су од 1990-тих основни начин оглашавања андерграунд стрипа; овим се издањима (технички битно квалитетнијим од узора) наставља и развија традиција пионерских времена домаћег андерграунд стрипа. Две управо изашле свеске „Туче” и „Како сам постао отац”, комплетна су дела панчевачког стрип аутора Вука Палибрка (1987), добро знаног љубитељима алтернативног стрипа. Палибрк је аутор широког тематског и цртачког дијапазона који обухвата како префињени графизам и фино нијансирану причу каква је, на пример, у варијацији познате бајке „Црвенкапа” (издавач Комико, 2014) тако и сирове и силовите андерграунд приче какве су оне у свескама „Туче” и „Како сам постао отац”.

„Туче” варирају ситуацију физичког обрачуна изазваног препознатљивим ситуацијама свађа са непознатим људима на улици, са момком који иде „преко реда”, одбране детета које малтретирају старији дечаци на коју се наставља обрачуна са бесним (а добростојећим) оцем једног од насилника, те свађом са телохранитељем локалног моћника а потом и самим моћником. Палибрк једноставно дозволљава свом јунаку, хелавом билдеру, да „да одушка” свом незадовољству - а што је свима који су били у таквим ситуацијама бар једном „прошло кроз главу” али су се, из разних разлога (пристојност, страх од „извлачења дебљег краја”...), уздржали. Но, билдер се не контролише већ ступа у акцију. А једном започети конфликт претвара се у брутално крвопролиће. Тако ослобођени, оправдани гнев метастазира у уништавање противника спрам кога је сваки повод небитан. Карикирањем ситуације разоткрива се њена бесмисленост и гресност. Палибрков цртеж је рудиментаран, сведен на карикатуру, са упечатљивом мимиком актера и акцентом на кореографију насиља. Управо је овакав графизам сасвим адекватно средство којим се постиже уверљивост приче и тензија које њоме владају јер је познат медицински феномен сужавања видног поља у тренуцима великог страха за сопствени живот.

Прича „Како сам постао отац” бави се мукама младог тате који покушава да што боље брине о свом сину. Ипак, свакодневна рутинско пресвлачења или успављивања физички исцрпљује а ментално отупљује родитеља и он је у стању константне неспаваности због које је додатно неспретан. Кулминација збивања је сцена у којој је беба успавана не напорима оца већ мајчиним досетљивим укључивањем фена за косу; пошто је вратио бебу у креветак исцрпљени тата креће према свом кревету али – беба се буди и поново гласно плаче! Као што је у свесци „Туче” Палибрк „материјализовао” незадовољство сведока неке ситуације тако се

у овој причи-епизоди субверзивно поиграо са уочијеним флоскулама о лепоти родитељства представљајући га онако какво оно повремено јесте – фрустрирајуће и физички изузетно тешко. Наравно, овакав ракурс је колико стварносно поштен толико и лековит јер не скрива стварне емоције родитеља, показујући да и у тој улози човек може имати „лоше дане”. И овог пута Палибрков цртеж је очишћен и сведен на основне линије како би био разумљив и брзо-лако „читљив” чиме се постиже још већа суверзитивност стрипа. Својеврсни куриозум је и дужима свеске од 16 страна што је својеврсни омаж првим америчким андерграунд стриповима који су давних 1930-тих најчешће имали управо овај број страна и садржавали су само једну причу.

Рецију, Вук Палибрк је стриповима „Туче” и „Како сам постао отац” демонстрирао свој неспорно богат таленат и способност да јасно и прецизно препознаје темељне основе свакодневних ситуација те их духовито осмисли/испише и нацрта потврђујући тиме и уметнички релевантност и ваљаност ауторског/андерграунд стрипа као огледала, добро дошло искривљених, текуће нам невеселе стварности. ■

ПРОЗОР У СВЕТ

Шеф железничке станице
Биру Асада
(Пагуна, 2024)

Занимљиво је да је јапански писац Ђиро Асада (1951), потомак једног од самураја Токугавиног шогуна, био толико инспирисан Јукио Мишимом, да је приступио војсци у којој, додуше, није остао сувише дуго. Асада свакако није типична појава на књижевности сцени – у младости је био повезиван са јакузума о којима је и писао, после дугогодишњег рада у модној индустрији он сам тврди да би пре ушао у бутик него у књижару, а његове књиге су разноврсне колико и послови које је радио. Осим класичне савремене прозе попут „Шефа железничке станице” (која је добила и филмску адаптацију 1999), Асада пише и популарне традиционалне романине инспирисане кинеском и јапанском историјом.

„Шеф железничке станице” је Асадина збирка прича које су све изузетно филмичне, са привлачним и занимљивим премисама, и често са елементима фантастичног. Насловна приповетка прати старог отправника возова који је изгубио породицу, и ког, у последњим данима пре него што се његова мала станица у јапанској провинци-

Реч критике

ји заувек затвори, почиње да посеђује мистериозна девојчица која одбија да се представи. Још је занимљивија поставка „Љубавног писма” – Горо је ситни криминалац коме јављају да је жена којом се венчао због папира мртва, и да треба да оде по њено тело. Необична поставка о човеку који се постепено заљубљује у своју жену тек пошто је умрла (баш као и код Црњанског, у „Другој књизи Сеоба”) особина је ретко „филмичне” приповетке која води јунаке на „road trip” кроз рурални Јапан, откривајући, успут суровости с којима су се сучавале жене које су из Кине биле приморане да долазе да зарађују као пријатељице ноћи. Асадине приче некада су тек дотакнуте фантастиком, некада су готово потпуно верне стварности (попут „Љубавног писма” у ком су једино снови заумни) а некад сасвим фантастичне (попут „Ђавола” који евоцира мачичну, мračну атмосферу једне од најстрашнијих прича европске књижевности, Мопасанове „Орле”), а али у свима су у основи људски односи и судбине, животно реалистични, и упечатљиви. **Настасја Писарев**

Цитат

Кад је чула због чега су дошли, међутим, њен израз лица се промени у свечано изражавајуће саучешћа. Појавио се средовековни капетан полицијске станице, носећи неке папире. Име на његовој грудној знаци није се поклапало с именом које је Горо добио у станици Шинђуку. Можда је то био службеник из претходне смене.

„Дакле, ви сте супруг?”
„Тако је. Такано. Хвала на помоћи.”
Капетан полицијске станице је сумњичаво погледао у Гору, а затим је погледом прешао преко Сатошијевог отменог одела.
„А ово је...?” „Мој син.”

Горо помисли како је то звучало боље него „сестрић” и то изговори истог момента када му је синуло у глави. Разлика у њиховим годинама је била отприлике одговарајућа.